

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

N. IORGA. — Din Constantinopolul vechiu

I. A. SORICU. — Reve lere (poesie).

I. BOTENI. — Hanul din Zăvoiū

LAZĂR ILIESCU. — Noapte (poesie).

G. VILSAN. — Prin singurătăți.

I. A. MIRT. — Doina .

CH. ZNAGOVEANUL. — La fereastră (poesie).

N. IORGA. — Cronică.

În supliment : *Din marginea Dunării ; Pe malul apelor ; coliba pescarilor.*

REDACȚIA :
STRADA BUZEȘTI, 42.

ADMINISTRAȚIA :
STRADA REGALA, 6

BUCUREȘTI.

EXEMPLARUL :
In țară . . . 20 bani
In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :
In țară . . . . 10 lei
In străinătate . 12 ,

„Minerva“ Institut de Arte Grafice și
Editură. Societate anonimă.
București, Str. Regală, 6.

A apărut:

DOUĂ NEAMURI

DE

C. SANDU-ALDEA

Prețul Lei 1.50

EPIGRAME

DE

RADU D. ROSETTI

Prețul Lei 1.50

Popasuri Vânătoarești

DE

ION BĂRSEANUL

Prețul Lei 1.50

De vânzare la toate librăriile.

Cărți apărute în editura Insti-
tutului de „Minerva“
arte grafice
București. — Strada Regală 6. — București.

AUTORII CLASICI

	L. B.		L. B.
ALECSANDRI V. — Poesii	1.50	EMINESCU M. — Poesii postume	1.50
— Teatru, vol. I	1.50	— Scrieri politice și literare	2.—
— Teatru, » II	1.50	— Literatură populară	1.50
— Teatru, » III	1.50	FILIMON N. — Ciocoiți vechi și noi	1.50
— Proză	1.50	ISPIRESCU P. — Legendele sau basmelor Românilor	1.50
ALECSANDRESCU GR. — Versuri și proză	1.25	NEGRUZZI C. — Proză	1.50
BĂLCESCU N. — Istoria Româ- nilor supt Mihai-Viteazul	1.50	ODOBESCU AL. — Vol. I. Opere complete	1.50
BOLINTINEANU D. — Poesii	1.50	PANN ANTON. — Opere comp- lete	1.50
CREANGA I. — Opere complete.	1.50		
EMINESCU M. — Geniu pustiu	2.—		

NB. — Toate aceste scrieri — exceptînd „Poesii Postume“ și „Geniu Pustiu“, de Eminescu, — se găsesc în ediții de lux . . . . . à Lei 3.— vol.

AUTORII CONTIMPORANI

	L. B.		L. B.
ALDEA-SANDU C. — În urma plugului	1.50	HODOȘ CONSTANȚA. — Frumos.	1.50
— Drum și popas	1.25	IORGA N. — Cuvinte adevărate.	2.50
BÎRSAN Z. — Visuri de noroc	2.—	— Drumuri și orașe din Ro- mânia	2.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala	1.50	— Sate și mănăstiri din Ro- mânia	2.50
BOUBEANU EUG. — Povestiri din copilărie	1.50	— Pe drumuri depărtate	1.50
CHENDI IL. — Preludii	2.50	— Neamul românesc în Bu- covina	2.50
— Foiletoane	2.50	— Neamul românesc în Ar- deal și țara ungurească, 2 volume à	2.50
— Fragmente	2.50	— Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul	1.50
COATU N. GR. — Din viața ță- rânească	1.—	— Ștefan-cel-Mare și Mihai- Viteazul	—50
CUNȚAN MARIA. — Poesii.	1.25	— Istoria Românilor în chi- purii și icoane	2.50
DELATISMANA CORN. IOANA. — 100 basme pentru copii	2.50	IOSIF ST. O. — Din zile mari	2.—
EMILGAR-GĂRLEANU — Bătrîni FLAMMARION C. — Taietele ce- rului (tr. d. H. G. Lecca)	1.50	— Credințe	1.50
GENLIS D-NA (de). — Povestiri morale pentru tinerime	1.50	LECCA G. H. — Poesii	1.50
GORUN ION. — Taina a șasea	1.50	LIVESCU FLOREA MARIN. — Nu se cuvine!	1.50
GRIGOROVITZA EM. — Chipuri și graiuri din Bucovina.	2.50	MANOLACHE-HOLDA I. — Fețe	1.50

	L. B.
PAPAHAGI N. și JULES BRUN . Moșneagul de la munte	1.50
PAUL AUGUSTIN. — Între Someș și Prut	1.50
PETRESCU-PETRA N. — Ilie Marin	1.50
POP VASILE. — Rîs și plîns	1.50
— Domnița Viorica	2.—
POPOVICI C AUREL. — Vorbe înțelepte	1.50
ROSETI R. D. (Max). — Între Capșa și Palat	2.—
Ruteuisarea Bucovinei	3.50
SADOVEANU M. — Povestiri	1.50
— Crișma lui moș-Precu	2.—
— Dureri înnăbușite	2.—

	L. B.
SADOVEANU M. — Șoimii	1.50
— Povestiri din războiul	2.—
— Floare-Ofilită (roman).	2.—
— Amintirile căprarului Gheorghită	2.—
SCROB C. — Rouă și brumă	1.50
SCURTU AUREL. — Călânza sta- țiunilor Balneare și Climate- rice din România	2.50
SLAVICI I. — Vatra părăsită.	2.—
— Din bătrîni	2.50
TEODORU A. GH. — Din viața marinarului	1.50
VOINEȘTE-BRĂTESCU I. — Nuvele și schițe	1.50

BIBLIOTECA POPULARĂ „MINERVA”

No.		L. B.
No. 1—3.	Istoria populară a Romînilor	— 45
» 4.	Cîntarea Romîniei	— 15
» 5.	Istoria populară a li- teraturii Romîne	— 15
» 6.	Revoluția lui Tudor Vladimirescu	— 15
» 7.	Perdereă Basarabiei.	— 15
» 8.	Unirea Principatelor.	— 15
» 9.	Mihail Cogălniceanu.	— 15
» 10.	Vas le Alecsandri	— 15
» 11.	Stefan-cel-Mare	— 15
» 12-13.	Istoria lui Mihaî Vi- teazul, de N. IORGA	— 25

No.		L. B.
No. 14.	Revoluția lui Horia	— 15
» 15.	Răpirea Bucovinei	— 15
» 16.	Cum să ne creștem copii	— 15
» 17.	Păstrarea sănătății	— 15
» 18.	Ce să citim?	— 15
» 19.	10 Maiu	— 15
» 20-22.	Războiul pentru nea- tîrnare	— 35
» 23.	Viața și faptele Mitro- politului Moldovei Veniamin Costachi	— 15
» 24.	Aritmetică	— 15
» 25.	Femeia în revoluția din Rusia de F. Arbore-Ralli	— 15

BIBLIOTECA MUSICALĂ „LIRA ROMÂNĂ”

Conținînd cele mai frumoase romănțe și cîntece
naționale romîne pentru voce și piano

NUMERELE APARUTE :

1. Deșteaptă-te Române. Cîntec pa- triotic. 2. Luna doarme. Romănță populară. 3. Aolen! Arie populară 4. Suspine crude. Romănță populară. 5. Cit te-am iubit. Romănț. popular. 6. Călugărul. Melodie populară. 7. Pentru tine Jano. Cîntec popular. 8. Doară fete spală lină. Arie popul. 9. Ce te legeni codrul? Romănță. 10. Steluța. Romănță.	11. Cucuruz en frunza'n sus. Cîntec popular. 12. Fetitșo din acel sat... Arie din Transilvania. 13. Popa zice că nu bea. Arie popular. 14. Inimioara mea. Arie populară. 15. Am nu leu și vreaș să-l bea. Cîntec popular. 16. Pasăro galbenă'n cioc. Cînt. pop. 17. Imnul Regal Român de Hübsch. 18. Cîntecul Cînteii Latine.

Prețul unui Ex. 20 bani.

De vânzare la toate librăriile din țară și la Institutul de
arte grafice și editură „MINERVA”, București, Str. Regală, 6

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzoști 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	---	--

DIN CONSTANTINOPOLUL VECHIÛ

— CELE ȘEPTE TURNURI ȘI ZIDURILE BIZANTINE¹ —

Puține sînt vechile orașe din Europa care să-și fi păstrat zidurile, și nu e nici-unul, afară de acest Constantinopol al lucrurilor celor mai neașteptate, care să le aibă astăzi așa cum erau în clipa ultimului asalt. Dacă n'ar fi decît aceasta, și încă ar face să vii de oriunde în vechea Capitală a Comnenilor și Paleologilor.

«Zidurile bizantine» încep de la malul chiar al Mării de Marmară. Trei păreți merg alături: cel din margine, de lingă drumul ce se strecoară supt umbra chiparoșilor din cimitirele cu atitea pietre de mormînt, vechi și nouă, e dărîmat în cea mai mare parte; al doilea se înalță încă destul de sus, cuprinzînd în sine mari turnuri rotunde sau unghiulare; al treilea e țesut din perdele de piatră, vris-tată cu linii de cărămidă, care leagă între ele mari bastioane. Unele din aceste centre ale apărării sînt mușcate adînc de peire, altele se țin întregi, avînd numai pe frunte o cunună deasă de buruieni ori cornul unui copac înalt cu rădăcina îndărătnică; dar sînt altele crăpate, prăvălite, desfăcute chiar, sprijinindu-se în căderea uriașă pe o parte încă zdravănă din mareașă împrejmuire. Firește că nici vorbă nu poate fi de vre-o pază; printre pietre, ierburi, gunoaie rătăcesc numai urîți negri sau negroaice, oameni din popor sărăcăcioși, făcîndu-și primblarea sau venind să culeagă cine știe ce lucruri pierdute în lepădăturile marelui oraș. Îndată, pe locul unde era odată Poarta de aur — ce sărăcie și pustietate e astăzi acolo! —, zidul se oprește într'o mare cetate cu patru turnuri. Trei dintre ele au fost dărîmate abia în 1758, de cutremur; până atunci era decî în adevăr un ledi-Culê, o «cetate a celor șapte turnuri», închisoare de Stat turcească înlocuind vechiul Heptapyrgion de apărare bizantină.

De mult, ele nu mai îndeplinesc această sarcină care a făcut

¹ Din volumul *În preajma noastră*: Prin Bulgaria la Constantinopol (supt presă).

groaznică amintirea lor. Cînd intri pe poarta înaltă, te găsești într'o grădină de legume cu petece de vie ; Turcii de astăzi au arendat unui pașnic cetățean cu fes locul atitor chinuri, suferinți, omoruri, aruncări tănuite în Bosfor. Grădinarul cu contract vinde bilete ieftene și dă pe vizitatori în sama unui băiețaș zdrenșos și desculț, care el însuși are o deosebită plăcere să poarte felinarul prin toate ungherele, să suie și să coboare negrile scări din adincurile de piatră, să deschidă ușile ce duc în cămăruțele fără lumină și să coboare în strașnica temniță a *turnului*, a puțului de piatră, — unde a fost aruncat în ultimele-î zile Constantin-Vodă Brîncoveanu, bogatul bogaților și fericitul fericitelor, — bucata de hirtie care flutură nebnatecă izbîndu-se de păreți și mîntuie într'o mare lumină roșie ce destăinuiește fundul umed.

Cu dinsul vedem inscripțiile de jos, latine, săpate frumos de Italianii din insulele cucerite, cari au pătimit aice, în temnița menită pentru prinșii de război, pentru ambasadorii Puterilor dușmane, pentru Vizirii fără noroc în lupte, pentru Domnii mazilii copleșiți de pîrile rivalilor și pentru trădătorii, adevărați sau închipuiți, de orice fel. De-asupra uneia din ele, cam zgîriată de un patriot turcesc prea zelos, văd litere pe care le recunosc răpede cu bucurie : în vechea noastră slovă cirilică e scris «Vasilie Orășu», numele unui boier moldovean, fiul unui Hatman de la sfîrșitul veacului al XVII-lea, unui dușman al lui Mihaï Viteazul. Ce vînt te-a adus aice, jupîne Vasilie Orăș, din vremea cînd alt Vasile, măi mare ca tine, Vasile Lupu, Domnul Moldovei, suferia în aceleași locuri, de frică și de rușine, după gonirea lui din țară ? Ce prigonire te-a oprit în aceste ziduri ale umezelii, întunerecului și morții ? Și te-ai întors tu vre-o dată ca să vezi frumuseța cerurilor senine, a griielor coapte mișcîndu-se de vînturile prielnice, a căsuței românești, la umbră supt pomii cu roadă, a jupănesei tale ce te aștepta, cu dor și cu durere, acasă ? Ori te-ai prăpădit aice, frunză smulsă de furtună vrăjmașe și trîntită pe acest nisip al nesimțirii pentru durerile omenești ?

Abia poți călca pe scările umede, abia poți încăpea în chiliile robiei. Iar, cînd ai ajuns de-asupra, raiul se pare că se deschide în larga desfășurare a mării albastre, a cerului limpede, în revărsarea surie a clădirilor, sămănate de suptiri minarete albe, a mîrgăritarului celor două continente.

Apoi trecem pe creste de ziduri, coborîm și suim iarăși pentru a vedea la lumina felinarului alte căpcane de oameni.

La urmă, ne găsim în curtea cu pepeni verzi și smochini din care atîrnă rodul rotunjit, care, rupt de pe cracă, lasă o picătură de

lapte cleios. Din bogăția ierburilor, iese mormîntul unuia din Sultaniî cari au gustat și ei durerile acestui loc de suferință, și acela al lui Ahmed, cel de-al doilea Chiupruliu, gituit aice pentru neizbînda sa asupra Nemților.

— Un Osman, zice călăuzul, arătînd spre acela din monumentele de piatră care poartă cealmaua mare rotundă, meșter înfășurată.

*

Ieșim de aici, din locul unde au pătimit atîția din neamul nostru, în frunte cu Vasile-Vodă, frînt de nenorocirea lui, până la supusul creștin Brincoveanu, care a perit în marginea Mării frumoase de August, supt ochii Sultanului neînduplecat, înaintea chioșcului de priveală al acestuia, văzînd întăiu cum se zvîrcolesc în praful cald trupurile tuturor copiilor săi: al lui Constantin, lui Radu, lui Ștefan, lui Matei. O altă poartă mare se deschide într'o singuratecă strădiță, și vulturul bizantin, cu un singur cap și aripile strînse, e pece-luit și acuma de-asupra înaltului prag de sus.

De aici zidul, pe ale căruî bastioane se mai văd încă inscripții și cruci, merge aproape drept spre Silivri-Capù. Această poartă «a izvoarelor», ce nu se mai închide, n'are frumoșii stilpi cu măiestrele capitule de la Poarta de aur, a biruințelor, a marilor alaiuri triumfătoare, după o campanie fericită în Asia orî în insule. E poarta ce deschidea drumul spre Selimbria, orașul de pe malul Mării Negre, care până tîrziu a jucat un mare rol în istoria Împărăției. Și, acuma, drumeți răzlețiți, șiruri de măgari împodobiți pe cap și la gît cu căpețele și zgarde de mărgelă albastru, iese din oraș și pleacă spre satele turcești din împrejurimi. Aceasta e poarta pe care Grecii lui Alexios Strategopulos, generalul Împăratului din Niceia, Mihail Paleologul, izbuti să pătrundă în Constantinopolul stăpînit de usurpatoriî latinî, într'o clipă cînd cavaleriî și negustoriî lor înarmați erau duși în vre-o expediție ușoară, pe aproape.

Poarta Rhegion e închisă; oarecare mișcare se face numai prin poarta Mevlevi-Hané, numită după dervișii ce-și au mănăstirea în apropiere. Aici sînt mai multe și mai rare decît în orice parte, inscripțiile vechilor împărați.

La Top-Capù, «a tunurilor», unde ai în față marele cimitir cu chiparosiî uriași, s'a făcut prin ghiulele de marmură ale lui Mohammed al II-lea marea spărtură care a prăpădit cetatea. Top-Capù se zicea poarta Sf. Romanos, care n'a ocrotit în destul partea din ziduri închinată în numele său.

De-alungul mahalalei Țiganilor, uniî musulmani, alții fără lege,

toți săraci și cerșetori fără rușine — li se zice de Turci: Cenghenë —, se ajunge acum la poarta porților pentru mișcare, viață și negoț, — aceia care duc la Adrianopol, vechea Capitală, — în amintirea cărui lucru pe aici vin Sultanii călări, incinși cu sabia sfintă, după întoarcerea lor de la tainica geamie a lui Eîub. Lăsînd la o parte mîșcheia Mîhrimah unde odihnește acea fată a lui Soliman-cel-Mare care a luat pe Vizirul Rustem, se trece de aici la ruina de pe ziduri a Hebdon onului și la comoara de mosaice din mănăstirea «de la țară» a Bizantinilor. Pe aici s'aŭ furișat întîiu Turcii în ziua de 29 Maiu 1453.

De aici pînă la Cornul de Aur, e o singură poartă, neînsemnată: Egri-Capî.

Afară de puține rămășițe, tot zidul de către Mare s'a prăpădit. Și aceeași a fost soarta acelor întărituri ale Perei din față, pe care ultimii podestați genovesi le-aŭ dres și împodobit cu turnuri nouă. Dar aici soarta lor a fost hotărîită formal prin tratatul de predare încheiat cu Mohammed al II-lea, care a cerut întreaga lor nimicire.

N. IORGA.

REVEDERE

*Azi îmi răsai nainte blajină și duioasă,
Prietena mea dulce pierdută prin străini.
Azi ne'ntîlnim în cale: Tu tot cea mai frumoasă,
Eu nu mai sînt copilul cu ochii mari, senini...*

*Cum a trecut părărea șiragului de ani!
Azi am uitat, c'odată și noi ni-am fost dușmani,
Că m'am ferit din cale-ți și tu m'ai ocolit,
C'am blăstămat și umbra icoanei, ce-am iubit,
Și c'am chemat odată în neagra 'nstrăinare,
Să te cuprindă 'n unda-i noianul de uitare.
Și azi mă mir, cum vremea le-acopere pe toate,
Îustrăinați!.. Putut-am ce-am zis că nu se poate.*

*Ce tremur înnăsprește al valurilor cînt,
Ce clipă 'ndușmănit-a aprinsul mieu cuvînt?
A fost o nebunie, ori poate nici n'a fost,
Și ție-ți vine-a rîde de-al dorului mieu rost,
Și parc'ai zice: «Vino, vom rîde amîndoi,
Am fost copii și nu știm, ce se petrece 'n noi!»
Și ochii tăi cei limpezi privesc dojenitori —
Mormîntul sfînt mai bine noi să-l gătim cu flori,
Să nu rîdem, iubito, de morții ce s'aŭ dus,
Aii poți rîde de raza luminii ce-a apus?*

Ce scurtă și 'nspinată ni este calea vieții...
 De ce am râde oare de dorul tinereții?
 A fost o rugă blîndă și nu m'ai înțeles:
 Din pulberea țărîniî rubinul n'ai ales.

De-a fost menit săgeața în piept să i se 'mplînte,
 Căzut-a jos vulturul cu aripile frînte,
 Și 'ndurerat țipat-a stăpînul pe tărîi...

lerta-vei tu strigarea, ce jalnică porni,
 Cînd sfărîmat fu visul duios, plăpînd, în fașe,
 Străpuns în pieptu-i fraged de-o mină ucigașe?...
 Au ce-i rămîne fruuții ce-și pierde diademul? —
 Și mi-au furat iubirea, dar mi-a rămas blăstemul,
 Care-a căzut cu groază, ca valuri zbuciumate,
 Pe cei pușini la suflet, cu inimi vinovate.
 Și cît aș vrea acuma, ca Pronia cerească
 Blestemul plin de ură să nu mi-l împlînească,
 Cum ruga mea umilă n'o va fi auzit,
 Cum visul mieî de aur ea nu l-a împlînit.

Menit a fost pe lume, cu iar să ne 'utilnim,
 Și poate iar mi-ești dragă, tu dulce Serafim.
 De ce privești mirată acum în fața mea?
 Pe cel lăsat departe tu nu-l vei mai afla.
 Icoana mea uitată acuma o privesc,
 Icoana mea zdrobită, și'n fața ei pălesc.

Tu tot cea mai cuminte și tot cea mai curată,
 Și cine-ți poate spune că tu ești vinovată?
 Poate ești prea mult înger și nu te-am cunoscut,
 Prea ai ascuns lumina în haina cea de lut.
 Tu tot cea mai iubită și iurăși cea mai bună,
 Și iarăși dai viață în inima-mi nebună.
 Același idol dulce cu formele lui vii —
 De ce nu ai azi farmec a' stelelor tărîi?...
 O tainică osîndă și-aeuma o mai port —
 Aduce-vei la viață sărmanul suflet mort?
 Azi, leneși, pașii noștri uitatul drum străbat.
 Dar nu întoarce capul... E templul sfărâmat
 Și candela e stînsă și cîntecul e trist
 Ca plînsetul Mariei la crucea unui Crist.
 Și nu deschide ochii... Nu simți tu duhul morții,
 Cum și-a întins arișa și ne urzește sorții,
 N'auzi tu ironia deșertei amăgiri,
 Cum strigă pe ruina frumoașelor zidiri?...

Tu prea ai fost curată și nu te-am priceput,
 Credința ți-a fost armă, nădejdea ți-a fost scut.
 Ea despărți lumina de șubredul pământ,
 Și, de-am căzut în valuri, e că mi-î scutul frînt...

Și amintirea, iarăși, puternică mă 'nfrînge:
 Eu rîd și simț în pieptu-mi cum inima mea plînge,
 Și-o palidă lumină 'ncălzește ochii miei,
 Pe cînd în al meu suflet port noaptea 'n largul ei,
 Să nu rîdem, iubito, de viața ce s'a stîns,
 Să nu rîdem cu noaptea ce ziua a învîns.
 Atîta rugă blîndă acolo am lăsat, —
 Să nu rîdem de rugă, căci rîsul e păcat,
 Atît afund de lacrimi acolo-au izvorit, —
 Să nu rîdem de lacrimi, că-î ris nelegiuît.
 Și, cînd ne-astăm în fața prea-sfintelor ruine,
 Cutremurul și groaza, nu rîsul, se cuvine.

Amară e povestea: de ce-o am înviu
 Din noaptea'n care doarme, la ce o am chema ?
 Azi ne'ntîlnim. Tu uită amarul meu cuvînt,
 Mai bine vin' să plîngem supt cruce la mormînt :
 Acolo-î îngropată viața mea întreagă.
 Nu rîsul tău. Suspinul duios, copilă dragă.
 Alături azi, aceiași nedespărțiți tovarăși
 Viața s'o începem cu vechiu-î farmec iarăși...
 La groapa celei duse nu-î rîsul un blestem ?
 Înmărmuriți, în sară, mai bine să tăcem...

I. A. SORICU.

HAŢUL DIN ZĂVOIŢ

(Urmare.)

În casa din susul apei, la mireasă, era *bradul* în același timp. Din hîrțile colorate și din alte podoabe dăruite de ginere cei meșteri făceau *bradul*, care era jucat seara, însoția a doua zi pe mireasă la casa mirelui și rămînea aci ca străjuitor în virful casei.

Erau în această seară de despărțire o sumă de fete și de neveste în casa Miei. Cele știutoare nu mai conteniau cu sfaturile și cu îndemnurile. Nu, maică, să nu faci asta, că nu-î bine! — Ia să porți buruiana asta în sîn, că-î bună pentru sporul casei! Biata fată, mititica de ea, nu știa unde-î mai sta capul și nu putea să pună mîna pe un lucru, fără să întrebe femeile, dacă-î bine, sau rău.

Lăutarii nu stau degeaba, cînd lumea era ocupată cu înfrumusețarea bradului; cîntau fetei care se mărită cîntece de rămas bun:

Înfloriți, flori, înfloriți!
Mie nu-mi mai trebuiți!
Mie, cînd imi trebuiați
Voî atunci imbobociați!

Și vorbele acestea, spuse pe o melodie de jale, de lăutarul priceput, aduceau răcoare în inimile celor cari trecuseră, sau aveau să treacă prin asta. Femeile se duceau cu mintea la vremea apusă, cînd purtau floare în păr și trandafiri în obraji, cînd era netedă pielea feții, și cînd abia venia duminica dorită cu jocul la han. Fetele plîngeau de dragul așteptării, și nu știu cine și-ar fi putut stăpîni lacrimile, cînd Mia își acoperia fața cu batista, pleca apoi capul spre poală și plîngea de sălta ia pe ea!

Iar lăutarul se simția fudul, ca omul după biruință, și urmă mai departe:

Astă-sar' cu fetele
Miine cu nevestele.

Foaie verde și-o lalea,
Săraca bătătoreă!
Cine te-o mai mătura!
Mierlița cu codiță,
Pițigoî cu aripă.

Duminecă de dimineață, au început să sosească oaspeții și rudele cu plocoane. Veniau unii călări pe cai mărunți de munte, și, în apropiere de casă, femeile potriveau picioarele în scări și trăgeau fota peste poale. Poștalioane răpezii duriau în sunetul clopotelor, vizitii strigau tare să li facă loc prin curte și călușei osteniți se opriau la scară, fluturînd din capetele înfrinate. Apoi, se dau jos fete de joc, mamele căutau ploconul și fetițele ieșite din școală, gătite cu haine nouă, sprijiniau cu mîna dreaptă fota plină de fir și se cunoștea cum li alunecă pe pietre talpa ghetelor încălțate numai atunci.

Cam pe la ziua jumătate, Lambu a încălecat calul cu coama înflorată de ciucuri, a luat plosca în mîna, a pus căciula cam la o parte și biciul pe spinare și a pornit în fruntea nuntașilor, dînd drumul cailor pe întrecute. La răsplată, așteptau sosirea căruțelor cu femei, care chiuiau din băierile inimii. Iar un trap întins, și s'au oprit la casa socrului mic.

Aci, mireasa li-a ieșit înainte, li-a urat bună-venire, aruncînd cu găleata apă în fața șirului de cai, și pe urmă a ascultat după sală orațiile de nuntă cu: «ce umblați, ce căutați?» și cu floarea «care nu rodește, ci mai mult se ofilește». Până una alta, au sosit și femeile chiuitoare, s'au rînduit pe scări cu nuntașii, au luat cîte o păreche de mîneci din mîna miresii și s'au așezat la masă.

Peste puțin, chirigii au încărcat zestrea în căruțe, și Mia hangiului, cu

ochii plinși, gătită cu flori de lămiiță și cu beteala pe spinare, a făcut drumul spre casa bărbatului ei, în căruță, stînd în picioare lingă lada de mireasă.

La han, a luat-o nașa de mină, și a fost dusă într'o cameră de sus. Nevestele s'au făcut roată pe lingă ea, au căutat legătura de pluș, barișul de mătase și marama de borangic, și au îmbrobodit pe cea care de acum înaintea n'avea să mai lase coada slobodă pe spinare și nici să iasă în lume cu capul descoperit. Aci, a fost iar loc pentru un cîntec, ascultat cu ochii cam așa, între ris și plins :

Copiliță fără minți,
La ce focu te măriți!
Că mila de la părinți
Anevoie o mai uiți,
Și mila de la bărbat
Ca umbrița de la gard...

Și, Duminecă seara, s'au întins mese, cît a fost de mare cuprinderea hanului. A venit lume și așa și mai așa. Ceî mai cu dare de mină s'au rotit în jurul meselor din odăile de sus, și tot aci a venit și Pantilică cu banda. Alți lăutari s'au împărțit pe la mese, prin curte și prin camerele de jos.

Între oamenii de frunte, ceî cari au casele pe ulița satului, a stat și nașul cu nașa, și au gustat cite ceva și tinerii însurăței.

Femei cu mînecele sumese se grăbiau pe scări cu străchinii de ciorbă și farfurii de mîncări, și jupinul Măcare se mai pleca peste pălimar cite-odată, și da gură bucătarilor :

— Ia vedeți, mă, purceii ăia!

Lăutarii, într'un colț, cu capetele descoperite, ca față de oameni cum se cade, au cîntat : «Dragă mi-e calea la Gruiu...», «Cum am face puică noi», și, cînd au pornit să zică refrenul de la «Ciobănașul», cu : «Hăi, hăi, măi, măi!», mesenii, înțețiți de iuțeala ploșcilor, au început să chiuie și să țină în coardă lăutarului. Toți izbucniau în hohote de ris, cînd rămînea nenea Diță cu vorba mai în urmă, și o lua așa cam peste cîmp : «Hăi, măi, hăi»!

— Dițule, întoarce, mă, orî ești cu hoi?!

Către sfirșit, a început darul la mese. Nașul a dat bani lucitori de aur și a adăogat către Mia :

— De la noi puțin, de la Dumnezeu mult!

Și cobzarul s'a uitat de grab' în farfurie, și a strigat în auzul tuturor :

— Trei poli!

Pe urmă, a ținut jocul, până s'au lămurit depărtările și până a bătut lumina albă în geamuri. Iar, dimineața, fata jupinului nu s'a mai dus la rude pe gîrlă, ci a rămas în casa ei, să petreacă viață deschisă cu bărbatul dăruit de noroc.

Cînd s'a desmeticit Niță Lambu de amețeala chefului de nuntă și de atîtea și atîtea cite trebuia să facă, orî să nu facă, după vorba nevestelor, ca la un lucru de așa seamă cum e însurătoarea, după ce a mers Marți pe ca-

lea-valea la socri și după ce a făcut, la săptămîna după nuntă, Duminică seara, masă la nună, Lună, cînd s'au dus la oraș, ca tinerii după datină, și cînd s'au văzut alături de Mia jupînului, a înțeles hotărît că de acuma va fi pentru totdeauna a lui fata cu părul revărsat pe spate, care juca așa de mindru la horă.

Până aci trecuseră toate ca o părere, ca un vis din care îți pare rău că te-ai trezit. Și ceia ce i se părea în altă vreme că n'are să se întîmple niciodată, nădejdea lui în zile bune și gîndul traiului împăcat, era împlinit, și nimeni nu-l mai putea desface. Și uite, pentru asta se simția el ușor pe drumul tîrgului și nu mai putea de bucurie, cînd se opria la hopuri, să poarte și calul nevestei.

În prăvălie, sta mai puțin, și nu i se mai păreau nesfîrșite după-prinzurile fără muștirii. Se retrăgea sus în casa gătită cu zestrea cea nouă, își lua nevasta pe genuchi, și mai povestia așa multe și de toate, legănînd-o pe picioare, sărutînd-o pe ochi, în colțul gurii și cercetînd tainile sinului de crin. Acum avea un rost alergătura și munca de azi până mîine, iar viața în doi i se părea nespuse de dulce. Căile viitorului se deschideau luminoase înnainte, și Lambu avea tovarăș de drum, să tot mergi cu el și să nu ți se mai urască. Ce știa și ce auzise de șiretenia femeilor, de înșelătoria care lucește în ochii negri, de ușurința care se cunoaște după lungimea mărămii și după rîrii de la poale, i se părea basme, minciuni scornite de femeii, cînd n'au ce face. Ori cum, nevasta lui nu putea ajunge dintr'alea, și Lambu era departe de a pricepe ce o să aducă vremea viitoare.

Acum era timp de toamnă, cu bielșug de roade și de bunătăți. Pe drum, treceau, scîrțîind greoi în roatele neunse, căruțe cu strînsura de pe cîmp. Cotolani uscați trosniau pe holde supt mîna culegătorilor, și mai trist, mult mai jalnic fișiau foile uscate ale porumbului, cînd secerea lucea tăietoare la rădăcina cocenilor. În lunci, se înălțau cule cu hrana vitelor, și dovlecii arătau ici colo mari pete galbuși.

Spre seară, muncitorii treceau friguroși pe drum, și se lumina cite odată a zăpadă în spre munte. Vînt rece sufla stăruitor, bătînd în obloane, și lampa lumina slab fețele muștiriilor de la mese.

Fiindcă se îmbulzia lumea pe lingă rafturi, venia și Mia în prăvălie, în serile acestea de toamnă. Cu barișul potrivit peste coade, cu legătura înflorată pe frunte, își mai potrivea mărgelele la gît și scotea în răstimpuri bani din tejghea, să schimbe la oamenii.

Lambu sta de partea cealaltă, și peste zarva cumpărătorilor răsuna glasul lui :

— Șaptezeci de bani restu'! Ce mai e de plată acolo, băiete?

Furia vînzării dură puțin. Încet-încet, își potriveau oamenii tîrguiala în sîn și tutunul în curea, aprindeau unul de la altul țigările, trăgeau un fum și își luau «bună-sara». Cite unul mai năvălit cerea și rachiū d'un ban, îl da pe gît, scuturîndu-se, că adecă nu i-ar plăcea băutura, și pleca în treaba lui.

Noptile se făceau tot mai lungi, iar serile veniau friguroase. Oamenii luaū minteanul pe spate, și nevestele nu mai veniau până la puț desculțe. Lucrul

toamnei mai ostiase pe mușcel, și cei învățați să doarmă puțin și pe apucate, se adunau seara la hanul din zăvoiu, și mai spunea unul una, altul alta, ca omul când n'are ce face.

Era într'o seară d'astea Binzoii cu Gheorghe Cioacă și cu mai mulți Unguri d'ai lor. Când era vorba să plătească o fele de țuică, nenea Leonte ridică glasul de colo și-i spuse negustorului să mai aștepte până la Sfintul Andrei, că atunci joacă comorile ascunse. Binzoii tuși odată, și, netezindu-și pletele lucii, zise :

— Uite ce-î! Fiindcă veni vorba de comoară...

Pe nenea Gheorghe nu-l răbdă inima :

— E! lasă, Binzoiiule, dacă e de comoară, aia bașca-bașca.

— Uite ce! Ciocă, mă, lasă să vorbesc eu acu! Așteaptă un ceas, să trăiești un an. Lasă, fiecare *bașca-bașca*!

Pe toți îi prinde risul, că asta era vorba lui Gheorghe Cioacă, iar Binzoii se mai pregătește odată și începe să povestească cu glasul lui ciobănesc, mai trăgându-și când și când pe sprinceană pălăria țuțuiească. La o tejghea, negustorul face socoteala vânzării, și Mia stă răzimată de rafturi și ascultă gluma oamenilor. În lumina care se strecoară printru sticlele din geam, se deslușesc trecind alene căruțe la piatră de var. Chirigiul se trezește la hodorogeală, dă gură boilor, amenințând cu biciul pe proțap și iar pune capul pentru ațipeala de o clipă. În han, toți ascultă, sprijinindu-și capul pe mîni, povestea lui Ghiță Binzoii.

— Mă, uite ce, stați să vă spun eu una!

— Hai, zi-ni, Ghiță; zi, că zici bine!

— Acu, popa ăsta Diu, că-l știți, ce să vă mai spun eu, e un zgîrcit de nu-și află păreche. Își mîncă de supt unghie, și nu scoți cincî parale din mîna lui. Ce-î dă lui în minte odată? A stat și s'a uitat pe goargăș în noaptea de Sfintul Gheorghe, acu vre-o cincî-șese ani, și i s'a părut, că vede vâlvătaie de comoară *tomna* încolo spre muchea Oanci. Acu, s'o fi dus el singur, ori i-a fost frică... numa ce mă pomenesec cu ginere-său Vijan într'o sară, la poartă la mine: Măi furtate Ghiță, furtate... Eu, că tomna mă dăscultam și mai aveam la un picior, am ieșit așa cum mă aflam, și i-am răspuns după prispă: Ce, măi furtate?

Cînd colo, păsămite, deosibesc și barba în furculiță a părintelui, și degrab' am alergat la poartă. Da' furtatu, nici una, nici două... hai cu noi! Ce să merg, părinte, că sînt osteniț și apăi... nici nu știu unde. El, de colo: mă, hai cu noi și, dacă o fi rău, să mă blestemî pe mine!

Cînd era să intru în casă, să mă încalț, ca oamenii, aud iar pe Vijan: Dacă ai sapa la îndemînă, iea-o, mă!

Mergem noi așa p'aci pe poteci spre Jugur, și numa bag de samă, fraților, că suna pe lîngă popa, așa ca niște clopoței. Măi, ce să fie? mă gîndiam eu ca prostu'. Cînd m'am uitat mai bine, popa Din avea cartea la suptioară, învălită în patrahir, și am bănuit eu de unde sunau clopoțeii...

— Cădelnița e bașca-bașca, răsare Cioacă de colo, da' ia zi măi departe; ori nu măi e?

DIN MARGENEA DUNĂRII: PE MALUL APEI

Supliment la «Sămănătorul», anul V, No. 37.

DIN MARGINEA DUNĂRII: COLIBA PESCARIOR (Ambele după fotografii comunicate de d-na Farago).

— Stai, stai! Uite ce! Am mers noi ca preț de vre-un ceas așa, pînă dincolo de Heleciugă, și eu nu știam nimic, ca pămîntu'. Popa ne oprește tomna în vîrf, într'o poieniță, și ni spune să săpăm așa lingă o lespede mare. Atunci am băgat și eu de samă, ce căutam noi. Popa Din a început să boșcorodească din cartea lui cu foile unse, și, de la o vreme, cînd ne trecuse pe noi nădușelile de atita săpat, a aprins și cărbunii din cădelniță și a început să sune clopoței pe lingă groapă. Zicea el să gonească pe necuratu', că, dacă o fi banii lui, nu se lasă să-i luăm. Cînd colo, ce să vedeți, oameni buni. Auzim, mă, prin pădure o trosnitură așa năstrușnică, parcă se prăvăliau copacii unul peste altul, și de-odată ni-a stat înaintea o iapă mare, cu un gît lung și albă-albă, ca hîrtia de albă. Am fugit de n'am înneverit peste mărăcină, ba am uitat și sapa acolo, bunătate de sapă: dasem doi franci pe ea de la Costică, și bietu' popa, ce o fi mai cetit el din carte acolea, ce o fi mai speriat el pe Necuratu' cu fum de tămîie, că Ucigă-l crucea a fost de hotărît, că ne pomenim cu el, mă băieți, că ni strigă într'un delușor. Ne-am adunat noi citeși trei acolea: da asta ce mai fuse, părinte? — De, tată, puterea diavolului. Așa a rămas popa, mă, fără comoară și, uite, tot sărac e pînă în ziua de azi. Hai, ia mai dă o juma'te, domnule Nițică!

Un băiat potrivește lampa din tavan, care începuse să fumege pe sticlă. În lumina crescută, se împarte băutura la masă. Se ciocnește rîndul de ciocane, se urează, după cum trebuie, și Bădescu se grăbește să bea și li spune:

— Zgîrcit o fi și popa, nu e vorbă, dar mai piatră acră ca Tirifon, nu cred că se găsește. Să vedeți numa, ce i-am făcut odată. Eram eu, domnu' Ovid, domnu Iancu și nu-ș cine mai era; stam în odăiță la Lambu, și ne cinstiam. Cînd, hăp, iacă și pe Tirifon! Dă el bună ziua, și domnu' Ovid îi întinde o țuică. Bea Tirifon una, bea două, bea nouă, dar să dea și el un rînd, pace...! Fiindcă era mai lingă ușă, tot pe el îl mînam să aducă. Ce-mi dă mie în gînd? El, om cu stare, și să aciue la un ciocan de rachiu, să-l bea de po-mană! Stăi, că ți-o facem noi... Am vorbit cu ălanți, și atunci am pornit să trimetem pe Tirifon după salam, după sardele, după vin vechiu... S'a făcut socoteala așa cam peste 15 franci, mai apropia polu'. Am vorbit cu negustoru' din vreme, să știe: dacă n'o plăti el, plătim noi, și unu cite unu, ne-am strecurat prin grădină, am sărit uluca la povarnă, am trecut prin gîrlă și ne-am întilnit iar toți în prund.

Cînd am venit, tîrziu...! iar la han, Lambu, uite-l, că e aici, se ținea cu mîinile de burtă de ris, și ni-a spus-că nu l-a slăbit din urmă și a plătit Tirifon cu suspine mai un pol de bani.

VII.

Zilele scurte treceau iute, și era departe vara cu întunerecul răcoros al pădurilor înfrunzite. Pe prund mai rătăciau berze tîrzii, și cerul se împinzia de nori albi, acum în apropierea iernii.

Săracii nu mai cîștigaū bani pe muncă și aduceau la han fasole și cite un măciniș de mălaiū pentru tîrguială. Alții aduceau și pentru altfel de marfă

și Zinca din muscel nu putea să-și uite obiceiul cu gustarea rachiului cam peste vreme. Fiindcă multe oi îi rămăseseră sterpe din primăvară, nu mai avea brinză în coșulețe, și aducea cîte o traistă de boabe pentru litra de rachiū.

Dacă se întîmpla să mai aibă credință la han, mai bea două, trei litre, se chefuia zdravăn și mergea pe drum împletindu-se. Cum i se părea ei calea!.. prea lungă!.. cine știe? Că se abătea pe la Olteanca în uliță și atunci o lua lelea Maria la zor:

— De ce bei tu, fă Zinco?

— Da' cine bea, leicuță Mario?

— Fă, nu te vezi, fă, prăpădito și oropsito, nu te vezi că abia te miști?

Pe biată Zinca o apuca amețeala, își învălia fața cu căpătiul ștergarului, și sta așa neclintită; ai fi crezut că ascultă cu toată simțirea ei bolovă.

— Nu vezi tu, Zinco, lele, că te iea toate în ciocu' opincii? Ce cinste mai ai tu cu fată mare la casă? Bea omu' un rachiū, bea două, să-i treacă de osteneală, dar să-și bea mințile, doamne ferește!

Zinca din Muscel pare încremenită în ginduri, dar, cînd se oprește Olteanca din mustruială, ea o apucă de mină:

— Hai, leică Mario, hai zău, să întrebî d-ta la han, dacă am băut!

Dacă au intrat în circiumă, parcă li făceau cu ochii sticlele din rafturi, și s'au cinstit acolea amîndouă și Zinca tot a trebuit să mai asculte sfaturi, să nu bea: că așa, că pe dincolo.

Azi un muștiriū, mîne altul peste pragul prăvălii, pînă a venit iarnă tristă și urită la hanul din zăvoiu, ca la țară, cînd șuieră vîntul jalnic pe dealuri și cînd muncitorul necăjit caută căldura focului și își plînge nevoile, urmărind pe coșul negru zborul scînteilor trosnitoare.

Furii de vînt aduceau, cînd fulguri răpezi de zăpadă, cînd ninsoare de nu te puteai uita în sus. Atunci se făceau dimineața troiene la ușe, și băieții se luptau cu lopețile, să facă loc de intrare.

Mia se scula din noapte, ajuta cîte ceva în prăvălie, mai scutura praful de pe hîrtii, și-i era drag să vadă toate lucrșoarele la locul lor, în casa ei, care nu i se mai părea pustie, în fața tablourilor, care n'o mai speriau, cînd se uita la ele răzimată de pieptul bărbatului ei.

Într'o seară din Decembre, după ce obloanele astupaseră geamurile din spre drum, Mia sta în căldura odăii de sus și migălia la o cusătură. Cînd a intrat «el» friguros după afară, ea a pus ochii în jos și vrea, și parcă nu putea să zică ceva. Cînd Lambu vrea să-și încălzească minile la sobă, ea lasă cusătura, îl apucă de gît și-i spune o vorbă încet la ureche. Fața lui se luminează ca la o veste de bucurie, o sărută pe amîndoi obrajii și-i spune:

— Dacă o fi băiat, îi punem numele Ionel!

— Și, dacă o fi fată, ce o să-ți pară rău? adaogă ea, cu glas slab.

— Ba nu! draga nenei! Dacă o fi fată, o s'o port toată ziua în brațe și o s'o mîngiū: «Miulica, tat său, Miișoara! numai așa în necazul mă-sii!

Acum circiumăreasa cea tînără umbla mai puțin prin prăvălie, încingea

fota slab și Lambu îi săria înaintea, cum o vedea, că se pleacă jos pentru vre-o hirtiuță, ceva:

— Lasă, Mio, să nu ostenești! Mai bine du-te sus, stai în pat și mai fă acolo câte ceva.

Cînd a aflat și jupînul Măcare, că în curînd o să aibă nepoți, a băut două țuici, una după alta și a stat mai mult de vorbă cu ginere-său Nițică. L-a sfătuit fel și chip despre mărfuri, de prețul vitelor, de mersul tirgului potrivit cu vremea:

— Crede-mă, Nițică tată, că sînt om trecut de șizeci de ani. Am întîmpinat multe în viața mea, mi-au stat în pretenție atîția, da' nu m'am prepus la nimenea, și am mers tot înaintea. Vezi, d'acû vin copiii, vin greutăți... eu o să închid ochii mine-poimîne... decît de!... Dumnezeu să vă dea noroc!

(Va urmă.)

I. BOTENI.

NOAPTE

Luceafărul pe cer de mult lucește
 Și, scinteind, trimete 'n depărtare
 Lumina-î albăstrie sclipitoare,
 Iar luna 'ncet prin noapte pribegeste.

Scînteii de foc departe pîn'în zare
 Se 'ntind pe cer, covor ce licărește,
 Și fiecare stea ni povestește
 Din alte lumii, de dincolo de soare.

Acolo nu e ură, vrăjmășie,
 Ci liniște adincă și frăție
 Domnește între lumile 'nstelate.

Acolo nu-î durere, nici robie,
 Ci 'nvăluite-s toate 'n poezie...
 Și gîndu-mi zboară în eternitate.

LAZĂR ILIESCU.

PRIN SINGURĂTĂȚI

Predeal.

11. Spre Clăbucetul Taurului.

Pe la umbră tăria nopții încă nu s'a trezit: miroase ușor a brad, e răcoare și rouă din belșug pe iarbă ca și cum ar fi plouat. Dar în bătaia soarelui lumina a luat domnia. Însoțit de murmurul pîrfului urc, tot singur, din valea Teascului spre stîna de pe Clăbucetul Taurului. Un cîntec de pasăre mă urmărește. Nici-o potecă, nici-un om. Decorul solemn de la intrarea văii, cu brazi întunecați, a rămas în urmă. Locul devine mai sălbatec, dar nu mai frumos. Țișnături de verdeață împiedecă o mai largă vedere, și ierbăria prea bogată îți încurcă mersul. Pomii cu frunzare nebunătece îndulcesc impresia de măreție pe care poate ar da-o antica pădure. Pîriul cîntă pe toate tonurile în mijlocul filfirii acesteia de frunze ușoare. Trunchiuri mușchioase de brad putrezesc cu căpățile sfărimate pînă în marginea apei.

Încîlceala ierburilor e tot mai mare. Une ori mi-e frică să nu dau cu piciorul de vre-un șerpe sau de vre-o altă jivină veninoasă.... Și soare par'că năvălește mai mult pe vâlcea: aceasta, decît prin alte părți. Un fir lung de păiajen, agățat de doi pomi, strălucește peste pîriu, ca un fulger.

De ce stăruie în capul mieu gîndul că pe o astfel de vale trebuie să fi trecut Făt-frumos spre cuibul balaurului cu nouă capete? Uite-l colo pe năzdrăvanul Galben-de-soare cum fărîmă în copite buruienile. Se văd la rădăcina grumazului cum mijesc aripele, care, la porunca stăpînului, s'ar destinde uriașe, încordate spre a bate văzduhul cu penele lor de aur. Dar Făt-frumos cu zaua în solzi călărește gînditor, se pleacă pe supt ramuri, să nu-și izbească ochii, și sabia îi saltă pe lîngă mijloc. Acum calul își infundă copita în pămîntul umed,—căci izvoarele mustesc de pretutindeni. Îmi pare că voinicul întrebă ceva pe cal, dar pîriul face atîta gălăgie, că nu mă lasă să ascult decît undele lui. Vreau să mă țin după ei, pui piciorul pe un trunchiu mare de brad, și, înfiorat mă cufund pînă la genunchi în putregaiu. Mai sus mă opresc să admir un izvor cum vine de pe coastă îmbrăcat în platoșă de mușchiu. Și iată pădurea darnică îmi aruncă în cărare un smeuriș bogat și mă hotărăște să las vedenia basmului să piară în pădure...

Lespezî în felii ieșite din inima muntelui taie riulețul, care curge pe săltate, se strînge în sinuri, se vârtejeste pe lîngă bușteni, strigă și fuge.... Apuc pe o vâlcea îngustă, foarte grea la suit. Piciorul de multe ori mi se prăbușeste în apă. De-odată pîriul seacă și în sus urcă albia goală. Am rămas de acum singur, și îmi pare rău ca de un prieten. Ce tăcere!... Se aude un țipăt de mașină din Predeal, slab ca un cîntec de cocoș.... Urc mereu.... alerg mai răpede, și în față-mă se ridică culmea ierboasă a muntelui. Sus de tot, pe pajiste stă nemișcată o formă albă, și mi-e teamă să nu fie un cîne de la stîna. Staî de aștept, și peste puțin un cioban se înalță cu tot trupul în cerul senin, apoi prin soare coboară cu o botă spre un izvor, la umbră de brad. Mă grăbesc în calea ciobanului, și îl întreb dacă nu cumva oile sînt pe culme.

E un băietan roșu la față care întiiu mă cercetează de la cap pînă la picioare, mai stă puțin, apoi îmi răspunde liniștit: — Nu-s acum... pasc mai pe vale...

Mai îl întreb cîte ceva, și el îmi răspunde cu aceeași privire demnă, cu aceeași vorbă nesfîită. Urc iar... Îmi feresc ochii, să nu vază pînă n'oiu ajunge în virf de tot...

«Ce să mai scriu! Cum să dau eu cu firul leneș al cuvintelor atît de șterse, ce văd acum dintr'o privire, atît de viu, atît de nemărgenit și de uimitor!

Cită imensitate limpede! O țară întregă la picioarele mele... În față, toți Bucegii, fără cea mai mică urmă de viață omenească, tot atît de sălbateci cum trebuie să fi fost pe vremurile descălecatului, și atît de clari, de apropiați că îmi vine să întind mina și să-i pipăi. Se înalță încet, de departe, ajung de parcă sprijinesc în creștet cerul, apoi se prăbușesc revărsindu-se într'o largă bucată din Ardeal, albăstruie, fericită, semănată ici-colo de sate, ca de niște grămăgioare de mărgăritare. Apoi, în fund, Piatra-Craiului, în amfiteatru, de pe virfurile căruia se scurg zăpezi ca niște riuri de lapte: mă aproape, Postăvarul, cu un întunecat veșmînt de brazi, care îmbracă toată largă adîncătură a Timișului și se ridică unduind pînă sus, pe greoaia Pietricică; subt mine Predealul, Azuga...

Îmi pare că sînt așa de sus că, de m'aș scula în picioare, m'aș izbi cu creștetul de tarele podiș al cerului. Și norii sînt la aceeași înălțime cu ochii miei, și îi văd din zări depărtate venind în trîmbe suptiri de argint.

Ciobanul urcă cu bota plină de la izvor. Cu tot vîntul puternic care buie la urechi, se aude de la mine apa clătîindu-se în botă. Mă ieau și eu prin soare după cioban și ajung la o stîna clădită din trunchiuri necojite de brad, așa de scundă că parcă s'a pitit acolo de frică să n'o smulgă vîntul. Oborul lipsit de oi stă alături. În jurul stîni aceiași largă pajiște de ștevie, cum se vede la toate stînele.

Mă «propiiu și dau bună-ziua unui cioban bătrîn. Acesta îmi răspunde prietenește, apoi iar se apucă de curățitul unei piei de oaie. Un copilandru oacheș, întins pe brînci, înalță capul acoperit cu o grea căciulă, de supt care răsar doi ochi negri, adînci, mă privește puțin și iar își înclină fruntea pe braț. Miroase a lapte acru și a fum. Din tavan atîrnă hîrzoburi umflate de caș, și din ele picură zerul... Vîntul țipă prin părății stinei și-mi aruncă fumul în ochi, iar ciobanul bătrîn și bun îmi povestește de vremurile ploioase «cînd stîna rămîne cîte o săptămîină învelită în nori.»...

12. Cea din urmă zi...

Cea din urmă zi! Bate un vînt rece, și norii se aleargă pe cer. Bucegii se înalță aburiți, și nori lungi, ca păsări mari albe, zboară de-alungul lor, tăindu-i pe la jumătate. Tot măreți, dragii miei Bucegi!... Mi-e frig și mi-e jale că plec de aci. În totdeauna cea din urmă zi te îndeamnă duios să mai rămii...

Cît de frumoși sînt munții! Nu pot spune, mai ales în dimineața aceasta, că natura e neînsuflețită. Și ce fericire se desface din toate! Dacă a fost un creator al tuturor acestor minuni, atunci a rămas și în operă zîmbetul de mulțămire pe care l-a avut maestrul în clipele creării...

Sint ocolit de jur împrejur de turma de opt sute de oi de pe Susaiul, păzită de trei ciobani.

Unul, sălbatec, nici nu vrea să se apropie de mine. Cel mai mare, cel ascultat, un voinic înalt și foarte frumos, a trecut adineaură prin fața mea și de sigur n'a văzut în mine vre-un lucru de seamă. S'a proptit cu coatele în bită și stă nemișcat, plin de gânduri, cu fața spre Bucegi, mîndru și frumos, adevărată ființă superioară. Dare-ar Dumnezeu, numai ast-fel de oameni să întîlnesc pe întinsul pămîntului românesc!

Cel de al treilea cioban e oacheș, cu ochii buni, și mă privește cu o curiozitate prietenoasă. Ar vrea să se apropie să-mi vorbească, dar se cam sfește. La urmă intru eu în vorbă cu el. Mă întrebă de multe lucruri, «de războiul de la Rusia», și sintem amîndoi foarte bucuroși că ne înțelegem așa de bine. Am un binoclu de cîmp în buzunar, îl potrivesc și i-l dau să se uite. Nu poate privi prin el fără să închiză un ochiu, și mă căznesc mult spre a-l face să deschiză și pe cellalt. În sfîrșit, se uită bine cîtva timp, dar odată lasă binocluul în jos pufnind și mă privește cu un ris tăcut pe față: apoi iar se uită prin binoclu și iar îl apucă risul. Ciobanul cel înalt, biruit de curiozitate, s'a apropiat de noi. Iea și el binocluul, dar mînuirea lui e mult mai cumpătată. Mă roagă să-i talmăcesc cum se face de vezi atît de aproape prin sticlele acelea. Vorbim mult timp, și din ce în ce el e mai prietenos; parcă ar fi căpătat încredințarea că și eu sint «om de omenie». Graiul îi este atît de nesfiit, de înțelept, de limpede, încît e o mare mulțămire să stați de vorbă cu el. La urmă, vrea să-mi arate ce pot și oile lui. Incepe a șuera lung și toate oile se opresc din păscut și behăie uitîndu-se la el, parcă îl întrebă speriate. El își scoate pălăria, o mișcă cu chiote, iar oile vin grămadă, behăind în juru-i, cu capetele întinse spre el, apoi încep să se ridice în două picioare voinde să-i apuce pălăria...

Ciobaaul cel sfios, nici pînă acum nu s'a apropiat de mine. Une ori privește în partea noastră, dar cînd mă vede că-mi arunc ochii spre el, răpede întoarce capul.

Oile! Ce de sunete! Toate cu capetele plecate smulg iarba. Cite una înalță capul, și pare o căprioară. Cînd pasc liniștite, începe o întreagă armonie; unele clopote sună dulce, dulce.. Și de-odată li se năzare ceva, și în tropot mărunț, nebun, pornește o gloată spre alta. Clopotele răsună de alarmă. O ceată apucă într'o parte, alta pieziș: se încrucișează, se izbesc. O cădelnițare lungă se aude, sunetele dese se îmbină. Armonia aceasta e grandioasă pe unele văi sonore. pe supt poala brazilor negri, în răcoarea unei seri tăcute. Atunci simți rugăciunea munților...

Și azi trebuie să plec. Mă ridic, privesc odată în jur cu nesaț, ca să-mi păstrez pentru totdeauna priveliștea în nînte; cu un suspin: imi ia rămas bun dela munții miei. Dealurile acelea care apucă spre Azuga, scaldate într'o lumină ca de feerie, sint sigur că mă chiamă, mă întrebă de ce nu mă rămîn, imi spun că li pare rău unde plec... Cobor poteca printre brazi, spre gară.

1905.

G. VILSAN.

D O I N A

Se'ntunecă zarea ca plumbul,
În aburî de sînge e cerul :
Din creste se nărue dîmbul,
Iar cetele bîrbare 'n goană,
Năvalnic răstoarnă cu ferul
Din cue Prea sfînta icoană.

Jos scîndura 'n țendurî se sfarmă,
Se umple de vaet pridvorul,
Și zidul din culme se darmă ;
Iar moartea se zbate 'n hotară.
În cumpene grele-î poporul,
Dar focul tot arde 'n altară.

«Mușca-vom cu gura țărînă,
Sudoarea de sînge cu straiul
Vom șterge — că-î cinste bătrînă...»
Zadarnic păgîinii cercară
Să 'nnădușe 'n blêsteme graiul
Bătrînelor sfînte ponoară...

Piraele negre din munte
Pogoară în șesurî întinse
Și pline de moarte. O punte
De suflete arse te duce
Spre țărîmul lăcașelor stinse,
Spre țărîmuri lipsite de cruce.

O cute se 'ndoaie pe frunte :
Vederea se perde din vale
Și mintea 'ngrijută spre munte
Se 'ntoarnă, să uite nebuna
Urgie. Un cîntec de jale
Se naște cînd trece furtuna.

I. A. MIRT.

LA FEREAȘTRA

Afară-s nunți de păsări multe.
 Întreaga obște stă s'asculte
 La viersul cucului, în luncă;
 Jar un voinic pe cal se-aruncă
 Și sun zăbalele.

Trec cîrduri dese de copile;
 Și viș bătrîni din alte zile
 Cu părul alb, colea, în urmă.
 Că drumu-î plin de oi, o turmă,
 Și bat tălăngele.

Da' dragu soare se ridică
 Și 'n streșini aur ș'argint pică!
 Jar vîntul vesel se răscoală
 Și scutură pădurii 'n poală
 Mireazma florilor.

Lumina crește 'n dimineață,
 Prin nori în cînturi se răsfață,
 Ea, sus, în sfînta mînăstire
 A liniștii; — și în neșlire
 Cîntă, sora Liilor!

O, eă bolnav închid fereașta
 Și lacrimile 'n gene, d'asta
 Grămadă șed, căci nu mă 'nțireabă.
 Nici mama azi, de unde 'n grabă
 Sosesc cîntările?

E blîndă rugă în natură,
 Și Milostivul tot se 'ndură
 Și ni trimete Primăvară.
 De-aș mai trăi: să văd în seară
 Și luna, mările!

CH. ZNAGOVANUL.

CRONICA

I. Cărți.

Să începem numai cu p. 70, trecînd asupra rătăcirilor istorice, cartea d-lui locotenent-comandor C. Ciuchi, *Istoria marinei romîne*. De aici înainte e o carte foarte folositoare, în care sînt adunate multe lămuriri privitoare la dezvoltarea marinei românești de războiu și chiar comerciale de la Mihai-Vodă-Sturdza până la regele Carol I-ii. Forma e corectă și vie. Cartea are multe ilustrații, bine executate.

* Diaconul Gh. Tulbure e încă unul din tinerii luminați, limpezi la gînd și cu graiul frumos pe cari-i dă de un timp Sibiiul. Conferințele *În școală*, pe care le tipărește, cuprind schițe biografice (Lazăr, Petru Maior), note critice (viața literară românească în Pesta) și disertații de un cuprins mai general. Ultimul rînd al cărții cuprinde afirmarea nevoii unei «culturi românești proprii și unitare».

* «Universul» parcă vrea să introducă o rubrică literară. Cele d'întăiu dări de seamă, în nl. de la 5 Septembrie, sînt bune.

II. Reviste.

Cum a putut tipări d. Vulcan așa o prostie necuviincioasă ca accia care deschide n-l 32 din «Familia» și în care supt un pseudonim stingaciū vre-un paraponisit de-al nostru sau de dincolo își varsă focul asupra întregii literaturii tinere, tăgăduind că toată prosa mai nouă ar face cit o pagină din Odobescu și învinuind pe scriitorii din generația mea că n'au lucrat nimic în studiile istorice? Ce Dumnezeu, rid și copiii,enerate d-le Vulcan, care ni te destăinuiești de-odată un atit de juvenil dușman!

* La Burdujeni pe Siretiū, la granița de către Bucovina, a început să apară revista «Doina», care-și propune să se ocupe cu luare aminte de chestiile de viață ale țerănimii noastre din acele părți. Între colaboratori, întâlhim pe poetul C. Hasnaș.

* În n-le 7 și 8 ale «Arhivei» culegem numai articolul-prim al d-lui Xenopol, care e de părere — și cu dreptate — să punem neologisme numai cînd nu aflăm cuvîntul românesc corespunzător. Încolo, un amestec de toate numele și tendințele, din care iese la iveală dări de samă foarte părtenitoare, cu tăceri de nume intenționate și citări din scrisorile pe care le primește din străinătate d. Xenopol (veche datină, altfel nevinovată).

* Va fi primită cu bucurie noua revistă *Statistica* pe care o dă la lumină d. I. Scărlătescu. Ea va fi și mai folositoare dacă de la cifrele rînduite metodic se va trece la explicările sociale și economice prin care ele pot fi înțelese.

* «Amsocotit de-o datorie a noastră», zice redacția «Luceafărului» din Pesta, «să serbăm și noi în bisericuța ai cărei slujitori sîntem, marele praznic al țerii românești».

Pentru aceasta, frumoasa revistă dă un număr excepțional, cu ilustrații cum nu se poate mai bune, cu o luminoasă scurtă istorie a Romînilor, de dd. Murnu, Pîrvan, Lupaș și de un anonim, o minunată poezie de Goga și două nuvele, dintre care a lui Sadoveanu înfățișează jertfa eroică a unui luptător țeran al anului 77, iar a d-lui Agîrbiceanu pune sentimentele firești ale Romînilor de aiurea în inima unui preot ardelean care a mers întăiu în căutarea lui Iancu și a găsit în sfîrșit un nou Crai de luptă în conducătorul oștrilor românești din 1877.

Cu luna lui Septembrie, «Luceafărul» trece la Sibiiu.

III. Ziare.

În «Telegraful romîn», n-l 95, răsPICatul discurs pe care l-a ținut la adunarea secției brădene a «Asociației» directorul Opișca.

* În «Tribuna», n-l 164, o mișcătoare schiță «Călugărul Eliseiū», în care se pomenește un cîntăreț bătrîn de curînd mort la mănăstirea Sinaia.

D. Slavici înnalță după cuviință serbătoarea neamului, din zilele trecute, unirea prin cîntec în București a Romînilor de pretutindenii.

* N-l 27 al «Basarabiei» dă un mare foileton cu urmare de Tolstoi.

Credeam că Basarabeni s'au săturat de atîta carte rusească de care s'au învrednicit din copilărie încă.

* «Universul» din 29 August tipărește știri despre cele trei biblioteci — mici sau neaccesibile — ce sînt în marele port al Brăilei; se adaugă că și într'o comună rurală un student de inimă a pus temelia unei biblioteci pentru popor.

* «Basarabia» amintește, în foiața n-rului 26, iubirea față de Romîni a răposatului episcop Dimitrie de Chișinău, care a tradus și cărți bisericești în «moldovenește».

Cel ce a scos limba noastră din biserica basarabeană, închizînd 200 de biserici pentru că nu se afla preot să slujească rusește în ele, a fost episcopul Pavel, în 1870. Atunci s'a oprit și învățătura de «moldovenește» în școli.

* Societatea «Doina» din Severin tipărește într'o broșură mai întinsă istoria dezvoltării sale.

* În «Răvașul» (Cluj), n-rele 35-6, o foarte frumoasă poezie de Dafin. Note despre biserica unită din Cluj. Ilustrații din Singiorjul Bistriței. Foarte frumoase note despre drumul la Expoziție de Sever. O știre despre mănăstirea Pocrova, lângă Singiorj.

IV. Felurite.

* Unul dintre cei d'întăiu scriitori ai Italiei, dramaturgul Giuseppe Giacosa, a murit la Turin.

* Ne facem datoria de a spune că în traducerea «Visul» din Lord Byron, publicată de d. Const. Popescu, în nr. 34, s'au introdus mai multe modificări din partea redacției.

CUGETĂRI.

Cinele rău latră tot așa de tare și cînd are de apărut o ruină pustie.

*

Cînd bănuiești pe cineva că a turbat, întinde... apa limpede a adevărului și a sincerității: dacă n'o bea, să știi că are turbă și crapă.

*

La orice învinuire, îndreaptă-te spre tine și te cercetează: cellalt nu e în discuție.

*

Minciuna lumii: nu te răpezi asupra ei cu sabia.

*

Iuda a fost mai fericit cînd a dat înapoi arginții și a mers de s'a spînzurat.